

Bibliotek szkolnych portret własny

Instytut Książki i Czytelnictwa

5 marca 2015 r.

dr Grażyna Walczewska-Klimczak

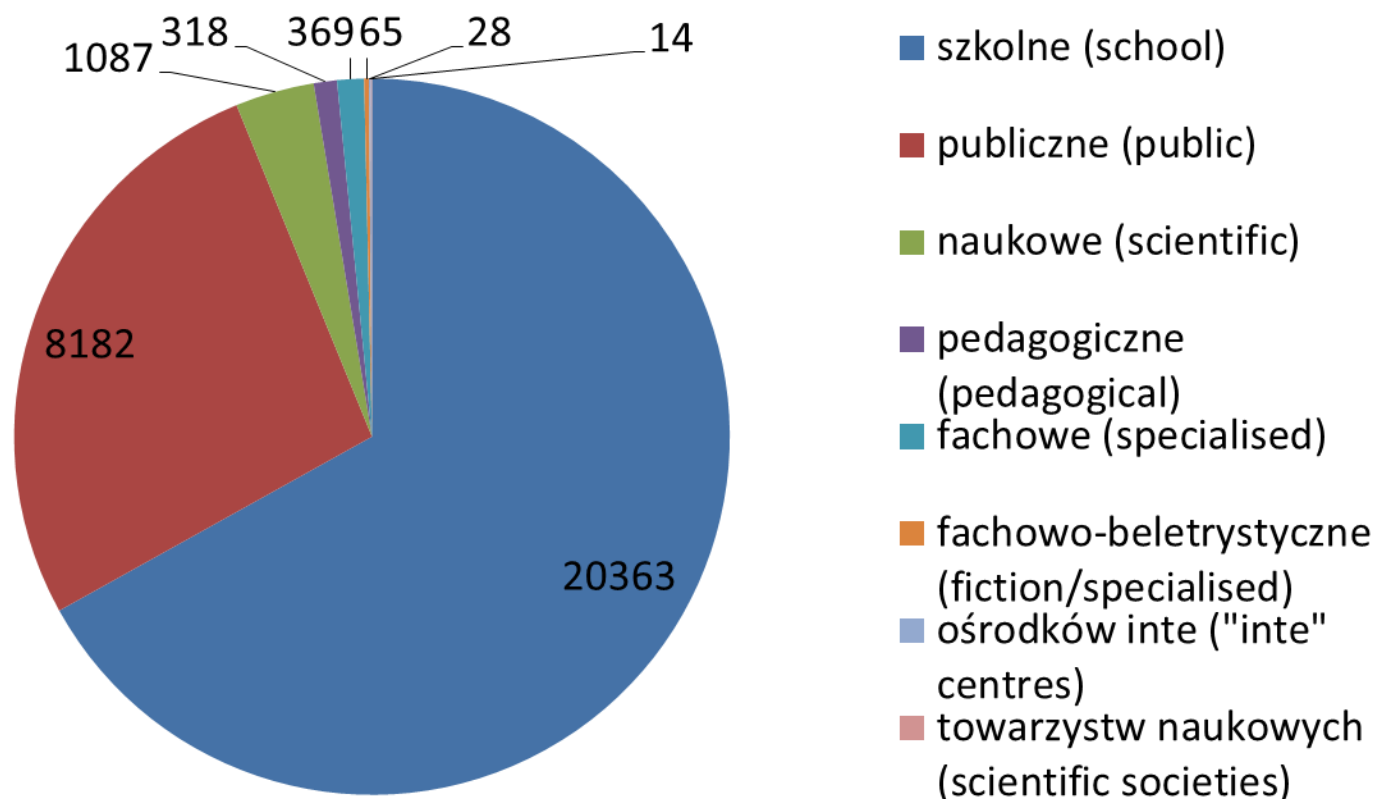

Tematyka wystąpienia

- ▶ Biblioteki szkolne w liczbach – 30.09.2012r.
- ▶ Modele bibliotek szkolnych w literaturze
- ▶ Modele bibliotek szkolnych w środowisku wiejskim – w świetle badań własnych

Biblioteki w Polsce w 2012 r.

Funkcje biblioteki szkolnej

- ▶ Edukacyjne, informacyjne, kształcące – podnoszenie poziomu kompetencji czytelniczych i informacyjnych, baza niezbędna do kształcenia i samokształcenia;
- ▶ Dydaktyczne – współuczestniczenie w realizacji programów nauczania;
- ▶ Wychowawcze, opiekuńcze, terapeutyczne – programy profilaktyczne, prozdrowotne;
- ▶ Kompensacyjna – wspieranie uczniów z dysfunkcjami;
- ▶ Kulturotwórcza, rozrywkowa, rekreacyjna – propagowanie czytelnictwa, odbiór i tworzenie tekstów kultury, inicjowanie ciekawych form pracy grupowej i zbiorowej;
- ▶ Postawotwórcze – rozwój osobowości.

Zadania

- ▶ Baza do realizacji misji szkoły, programów nauczania;
- ▶ Ścisła współpraca z zespołem dydaktyków;
- ▶ Dostarczanie informacji, pomysłów i wzorców;
- ▶ Wyposażenie w umiejętności uczenia się przez całe życie;
- ▶ Przygotowanie do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym;
- ▶ Przygotowanie do roli odpowiedzialnych obywateli;
- ▶ Kształcenie użytkowników bibliotek publicznych;
- ▶ Promowanie szkoły;
- ▶ Współpraca z rodzicami, środowiskiem;
- ▶ Poradnictwo

Zatrudnienie w bibliotekach szkolnych szkół dla dzieci i młodzieży/

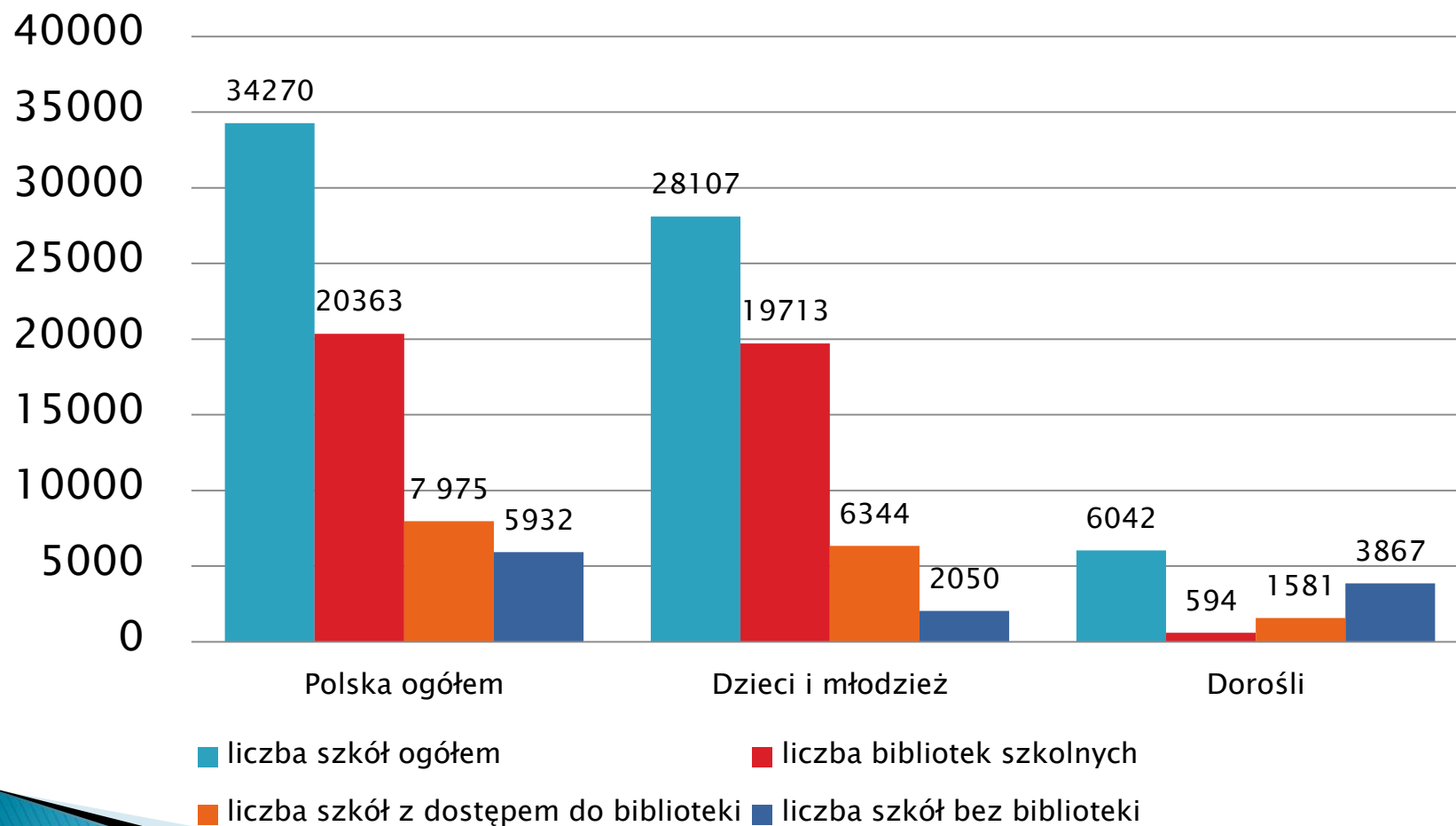
▶ 2012 r.

- ▶ 24 200– liczba osób pełniących obowiązki nauczyciela bibliotekarza, w tym:
- ▶ 21 618 miało kwalifikacje bibliotekarza
- ▶ 2 582 brak kwalifikacji

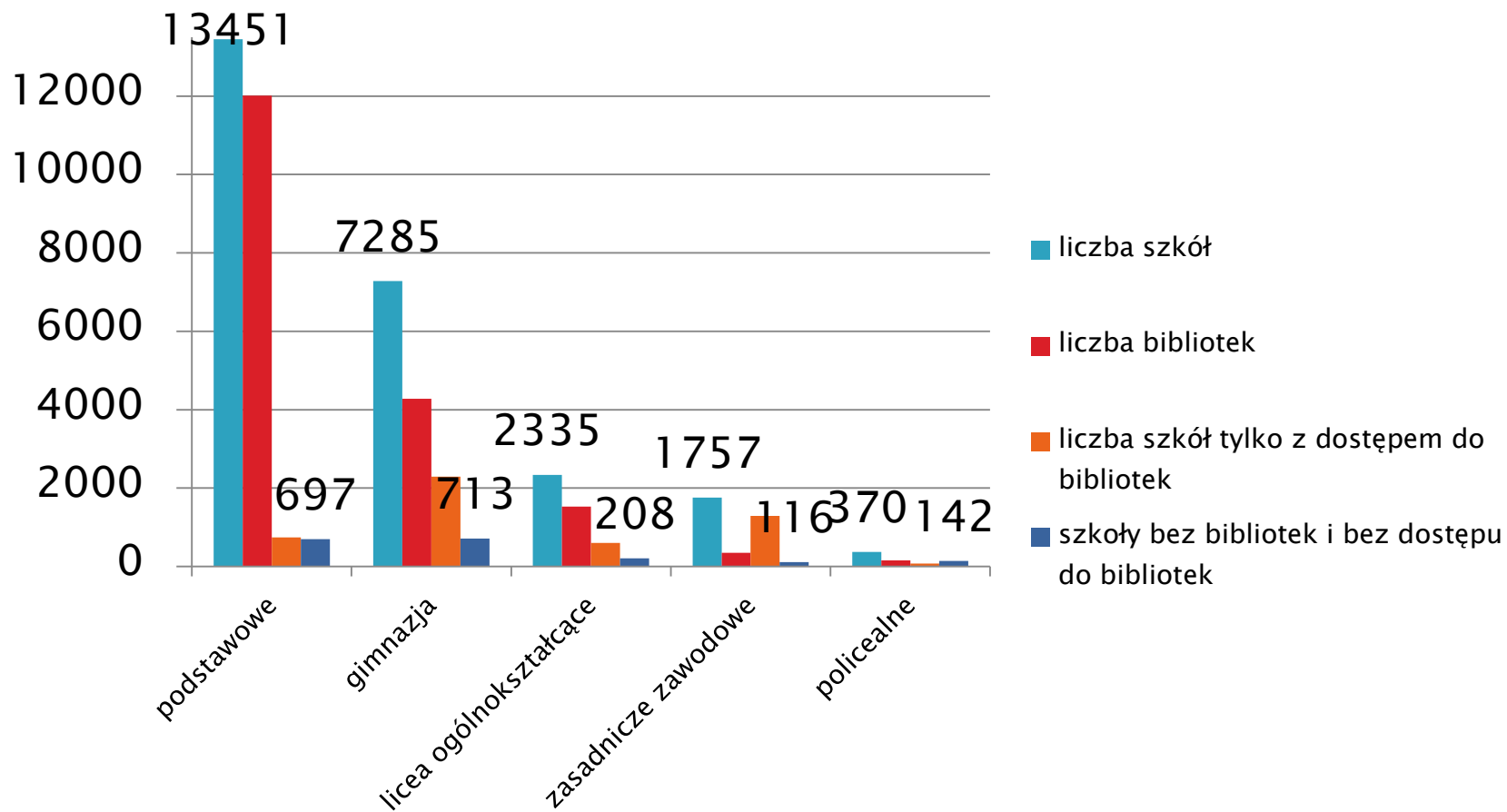
▶ 2013 r.

- ▶ 23 908– liczba osób pełniących obowiązki nauczyciela bibliotekarza, w tym:
- ▶ 21 365 miało kwalifikacje bibliotekarza
- ▶ 2 543 brak kwalifikacji

Dostępność bibliotek szkolnych w Polsce a kategoria uczniów

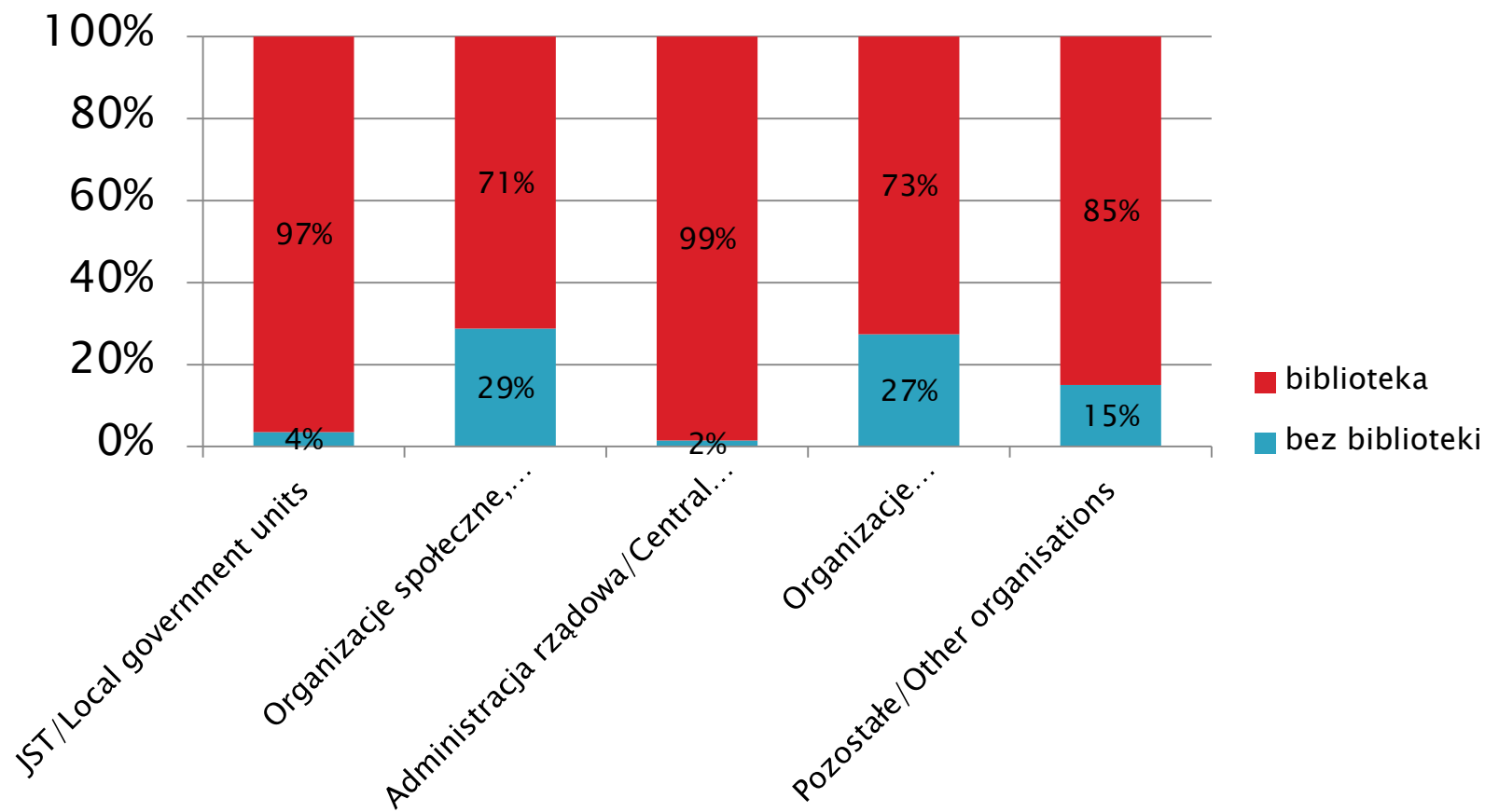

Dostępność bibliotek szkolnych w szkołach dla dzieci i młodzieży a typ szkoły

Szkoły pozbawione bibliotek i dostępu do bibliotek a organ prowadzący

Konkluzje

Nie posiada biblioteki ani dostępu do biblioteki

- 64% szkół dla dorosłych
- 38,4% szkół policealnych dla młodzieży
- 7,3% szkół dla dzieci i młodzieży
- 9,9% gimnazjów dla młodzieży, czyli co 10
- 8,9% liceów ogólnokształcących dla młodzieży, czyli co 9;
- 28,8% szkół dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje społeczne i stowarzyszenia;
- 27,4% szkół dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez organizacje wyznaniowe;
- tylko 3,5% szkół dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez *JST*.

Lokale

Lokale bibliotek szkolnych

- ▶ Na jedną bibliotekę przypada 1,3 pomieszczenia
- ▶ Przeciętna powierzchnia w skali Polski 51,6 m² (spadek o 1,5 m² w ciągu 2 lat)

Gorsza sytuacja w bibliotekach szkół wiejskich

Komputery

Komputery w bibliotekach szkolnych

- ▶ W 2012 r. średnio na jedną bibliotekę przypadało 3,0 komputera do użytku uczniów,
- ▶ w tym:
  - 2,9 komputera miał dostęp do Internetu,
    - 1,9 do Internetu szerokopasmowego
- ❖ W 2010 r. średnio na jedną bibliotekę przypadało 3,2 komputera do użytku uczniów (3,1 z Internetem/2,1 szerokopasmowym)

Dostęp do nowoczesnych technologii w bibliotece szkolnej w ciągu 2 lat został zahamowany

▶ Zbiory bibliotek szkolnych

▶ 150 494 840 wol. łącznie

Średnia wielkość księgozbioru w jednej bibliotece

- 7 634,3 wol.
- w miastach 10 516,7 wol.
- na wsi 5 010,2 wol.

30% bibliotek w polskich szkołach
posiada księgozbiory od 2 do 5 tys. wol.

- $\frac{3}{4}$ tej grupy to biblioteki szkół wiejskich

27,4% bibliotek w polskich szkołach posiada
księgozbiór od 5 do 10 tys. wol.

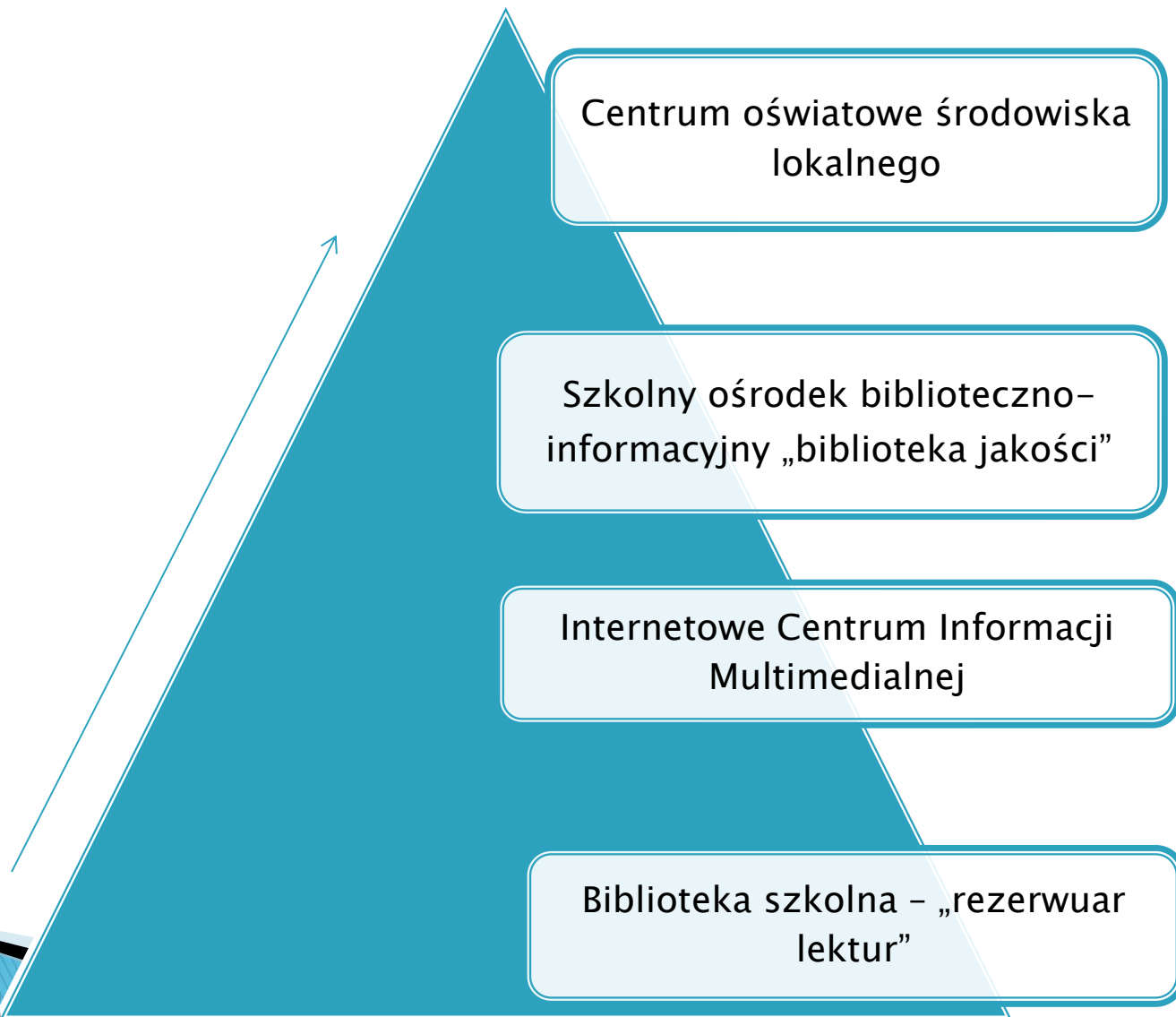

Modele organizacyjne bibliotek szkolnych na świecie

- ▶ Model biblioteki centralnej – służą uczniom i nauczycielom
- ▶ Biblioteki klasowe
- ▶ Oddzielne biblioteki dla uczniów i nauczycieli
- ▶ Biblioteki – ośrodki metodyczne
- ▶ Biblioteki szkolno–publiczne
- ▶ Bibliobusy

Model Hanny Batorowskiej

Standardy dla bibliotek?

- ▶ MEN nie określa standardów dla bibliotek szkolnych i nie narzuca samorządom lokalnym ani dyrektorom sposobu podziału środków finansowych przeznaczonych na funkcjonowanie szkół
- ▶ Efekt: biblioteka szkolna staje się pojęciem względnym, zależnym od poziomu świadomości urzędników, dobrej woli dyrektorów, postawy nauczycieli-bibliotekarzy, często przypadku

Czynniki ilościowe

- ▶ Wielkość księgozbioru na 1 ucznia, (od 26 do 74 wol.);
- ▶ Powierzchnia w m² (od 12 do 103);
- ▶ Liczba miejsc w czytelni (od 5 do 24);
- ▶ Liczba komputerów/ w tym dla ucznia;
  - ▶ (od 1 do 7)
  - ▶ Godziny pracy w tygodniu (od 2 do 30 godz.)
- ▶ Zakup nowości (od 0 do 3 262 zł);
- ▶ Prenumerata czasopism (od 0 do 10 tytułów)
- ▶ Średnia wypożyczeń na 1 ucznia (od 5,0 do 15,3 książek w roku poprzedzającym badanie)

Czynniki jakościowe

- ▶ Położenie i estetyka biblioteki w szkole (od piwnicy po poddasze);
- ▶ Liczba dokumentów życia szkolnego, w których uwzględniona była biblioteka (od 1 do 5);
- ▶ Obecność na stronie internetowej szkoły;
- ▶ Opinia dyrektora szkoły
- ▶ Czynniki wyróżniające bibliotekę
- ▶ Współpraca z biblioteką publiczną

Typologia bibliotek szkolnych w środowisku wiejskim

- ▶ Biblioteka szkolna **integralnie wpisujące się w misję i życie szkoły**
- ▶ Biblioteka **wycofana na obrzeża życia szkolnego**
- ▶ Biblioteka **ukrytego potencjału**
- ▶ Biblioteki **ograniczanych czytelnikom szans**
- ▶ Biblioteka **zredukowana**

Biblioteka szkolna integralnie wpisujące się w misję i życie szkoły

- ▶ Usytuowanie w centrum budynku, estetyczny wystrój; (15 godz. w tygodniu; średnia wypożyczeń 6,5);
- ▶ Obecna we wszystkich dokumentach życia szkolnego; (każde zastępstwo poświęcane książkom);
- ▶ Atrakcyjna zakładka na stronie internetowej;
- ▶ Wydaje czasopismo szkolne z uczniami;
- ▶ Specjalne formy pracy z gimnazjalistami, stałe formy pracy z grupą przedszkolną;
- ▶ Systematyczna współpraca z biblioteką publiczną;
- ▶ Estetyczne wnętrze, nowości, czasopisma;
- ▶ Stały dopływ środków na zakupy;
- ▶ Biblioteka wizytówką szkoły.

Biblioteka wycofana na obrzeża życia szkoły

- ▶ Poza ciągiem edukacyjnym (obok sali gimnastycznej, 30 godz., średnia wypożyczeń 9,7);
- ▶ Mało doceniana przez dyrekcję;
- ▶ Utrzymująca, ale nie inicjująca współpracę z biblioteką publiczną;
- ▶ Brak nowości, nieregularne zakupy za niewielkie kwoty;
- ▶ Obciążenie bardzo licznymi zastępstwami;
- ▶ Tradycyjne, rzetelne formy pracy bibliotecznej, stałe formy pracy z grupą przedszkolną.

Biblioteka ukrytego potencjału

- ▶ W ciągu edukacyjnym, różnie, (od 2 do 17 godz. pracy, średnia wypożyczeń od 6,5 do 15 książek);
- ▶ Dyrektor = nauczyciel bibliotekarz;
- ▶ Stabilne finansowanie;
- ▶ Czas pracy podporządkowany obowiązkom dyrektorskim;
- ▶ Ukryty potencjał (imponujący księgozbiór metodyczny, atrakcyjne meble i zabawki dla najmłodszych, zaczątek izby regionalnej);
- ▶ Tradycyjne formy pracy, stałe formy pracy z grupą przedszkolną.

Biblioteka ograniczanych szans

- ▶ Poddasze, skromne pomieszczenia, zaniedbane, brak czasopism, szary papier dominuje (15 godz. pracy, średnia wypożyczeń 5);
- ▶ Skromne, ale stałe kwoty na zakup;
- ▶ Brak nowości i czasopism;
- ▶ Brak opinii o jakości pracy;
- ▶ Brak współpracy z biblioteką publiczną;
- ▶ Brak systematycznej pracy z grupą przedszkolną;
- ▶ 6 komputerów i dobre ich wykorzystanie.

Biblioteka zredukowana

- ▶ Funkcje biblioteki szkolnej pełni filia biblioteki publicznej
- ▶ (5 godz. dyżur bibliotekarki publicznej w szkole, średnia wypożyczeń: 11 szkoła podstawowa, 5 gimnazjum);
- ▶ W szkole księgozbiór podręczny i biblioteczki klasowe;
- ▶ Niedoceniana praca bibliotekarek na rzecz szkoły;
- ▶ Atmosfera niechęci, przejmowana przez uczniów.

Wnioski

- ▶ Sytuacja bibliotek w polskich szkołach jest zróżnicowana;
- ▶ Wiedza o bibliotekach szkolnych jest niewystarczająca, na podstawie obecnych danych z SIO nie można przeprowadzić pełnej diagnozy, brakuje danych dotyczących stanu czytelnictwa, poziomu finansowania (zakupy i darowizny);
- ▶ Brak pełnej sieci bibliotek w szkołach = brak dostępu do książek i informacji w bibliotece szkolnej;
- ▶ Co dziesiąte gimnazjum i co dziewiąte liceum nie ma biblioteki szkolnej ani dostępu do niej;
- ▶ Gorsze warunki pracy i wyposażenie w bibliotekach szkolnych w środowiskach wiejskich
- ▶ Brak stałego finansowania;
- ▶ Ad. Typologia (pozytywne efekty współpracy z bibliotekami publicznymi, brak wsparcia metodycznego dla bibliotek szkolnych, niemożność korzystania z grantów)

Dziękuję za uwagę
g.walczewska@bn.org.pl

